

*Гурина Д.П., доцент кафедри
кримінального права, процесу та
криміналістики ПВНЗ «Європейський
університет»*

ЕКСПЕРТНА ПРОФІЛАКТИКА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Однією із головних умов економічного розвитку України є удосконалення організації, обліку та забезпечення контролю за здійсненням операцій в сфері економіки. Порушення економічних зобов'язань суб'єктами економічної діяльності загрожує безпеці та нормальному функціонуванню підприємств, установ і організацій, призводить до втрат доходів та збитків.

Економічні експертизи в умовах ринкової економіки набули широкого використання, бо вони часто відіграють вирішальну роль для якісного розкриття правопорушень у цій галузі.

У криміналістичній літературі проблеми профілактики економічних правопорушень висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких: І.А. Алієв, Н.Я. Дондик, В.А. Журавель, Н.І. Клименко, І.Я. Фрідман та ін. Роботи названих авторів мають наукове та практичне значення, але не узагальнюють особливості експертної профілактики під час проведення економічних експертиз. У сучасній експертології економічні дослідження поділяють на: дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій; дослідження документів фінансово-кредитних операцій [1].

Під час проведення економічних експертиз, крім вирішення питань, що безпосередньо поставлені перед експертом, доволі часто можуть бути встановлені обставини, які мають значення для профілактики правопорушень. Так, за допомогою експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності встановлюють недоліки у здійсненні бухгалтерського обліку чи недостатній контроль з боку осіб, на яких покладений цей обов'язок законодавцем, що призвело (чи могло призвести) до скоєння правопорушень. Під час дослідження документів фінансово-кредитних операцій може бути встановлено такі обставини, як фальсифікація даних щодо прибутку, порушення платежів до бюджету, надання неправдивих відомостей щодо платоспроможності підприємства тощо, які сприяли скоєнню правопорушень. [2, с. 30].

Оскільки бухгалтерський облік є функцією управління, яка полягає у контролі за діяльністю матеріально відповідальних осіб, збереженні цінностей, виконанням державних і договірних зобов'язань, раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, дотриманням законодавства у господарській діяльності, а також відображенням господарських операцій у системі обліку і звітності, то причини і умови правопорушень у даній сфері потрібно досліджувати у взаємозв'язку обліку та контролю [3, с. 624]. Здійснення

належного контролю у більшості випадків виключає можливість розкрадань коштів, тоді як недоліки в організації бухгалтерського обліку на підприємствах, в установах і організаціях призводять до безконтрольності та створюють сприятливі умови для вчинення незаконних дій.

Проблемним питанням є питання щодо обсягу матеріалів, які слідчий надає експерту-бухгалтеру для виявлення обставин, що сприяли вчиненню економічного правопорушення. Цей обсяг залежить від того, які саме питання профілактичного характеру ставить слідчий перед експертом. Слідчий повинен надати для проведення дослідження більше коло об'єктів. Підтримуємо думку, що обсяг питань щодо факторів, які сприяють вчиненню економічних правопорушень, а також обсяг матеріалів, які повинні надаватися експертові для проведення дослідження з вирішення питань профілактичного характеру, визначається межами конкретного кримінального провадження [4, с. 13].

Під час проведення дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності експертові, як фахівцеві у своїй галузі, краще, ніж будь-кому іншому, зрозумілі шляхи та способи усунення виявлених недоліків бухгалтерського обліку і контролю. Тому він може підготувати рекомендації щодо заходів із профілактики економічних правопорушень.

У разі залучення експертів-бухгалтерів до вирішення профілактичних завдань слідчий має знати, що поряд із загальними умовами, які сприяють економічним правопорушенням, існують специфічні криміногенні чинники, що діють у певних сферах господарської діяльності (кредитно-фінансовій, бюджетній тощо). Особливості детермінації злочинів у цих сферах повинні братися до уваги під час залучення експертів-бухгалтерів окремих спеціалізацій, які існують в експертних установах [4, с. 12].

Отже, можливості експертів щодо профілактики економічних правопорушень достатньо великі. Однак на сьогодні профілактична робота, яка проводиться експертами, на жаль не дає тих результатів, на які можна сподіватися. Такий стан зумовлений низькою ініціативою експертів, а також недооцінкою з боку судово-слідчих органів профілактичних можливостей судової експертизи.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів: Наказ Міністерства юстиції України від 03 березня 2015 року №301/5 [Електронний ресурс] - Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15>.
2. Фрідман І. Комплексний підхід у використанні спеціальних знань у справах про розслідування злочинів і запобігання їм у сфері економіки України / І. Фрідман, Ю. Сушко // Право України, 1995. - №7. - С. 27-31.
3. Білуха М.Т. Судово-бухгалтерська експертиза / М. Т. Білуха - К.: Воля, 2004. - 656 с.
4. Дондик Н. Я. Використання спеціальних бухгалтерських знань при розслідуванні економічних злочинів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / Н.Я. Дондик. - Х.: 2004. - 18 с.

Градецький А.В., доцент кафедри кримінального, цивільного та міжнародного права Запорізького національного технічного університету, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

У системі правоохоронних органів важлива роль належить установам, що виконують кримінальне покарання з метою виправлення засуджених. Одним з основних завдань цих установ є запобігання злочинів і фактів насильства з боку засуджених в місцях позбавлення волі.

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 104 КВК «Оперативно-розшукова діяльність в колоніях» одним із її завдань визначено попередження злочинів, вчинених у колоніях, а також порушень встановленого порядку відбування покарання [2, с. 14].